

รายการอ้างอิง

- กัลยาณี สายสุข. 2551. คนตรีในหนังสือของอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- คำชัย ทองหล่อ. หลักภาษาไทย. อมรการพิมพ์ : รวมสาส์น (1977), 2550.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงาน
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล
เฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว เรื่องวัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา
จังหวัดตราด. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2542.
- คุณหญิงผอบ โปษะกฤษณะ และสุวรรณณี อุดมผล. วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังตะลุงภาคกลาง.
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร
: ประกายพริก, 2533.
- คำนึ่ง สร้อยแสง. สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2553.
- คำนึ่ง สร้อยแสง. สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2553.
- ทวีวัฒน์ ระลึกขอบ. สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2553.
- ชนิด อยู่โพธิ์. หนังสือเครื่องดนตรีไทย. กรมศิลปากรจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองชนมายุครบ 80
ปีของนายชนิด อยู่โพธิ์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2530.
- นกหวีด จิตนาวสาร. สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2553.
- นกเอี้ยง อุปเวช. สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2554.
- นริศ ธนะประสพ. สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2553.
- นุชจริฎุ จันทรมหา. สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2553.
- บุญล้อม ธรรมบาล. สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2554.
- บุญล้อม ธรรมบาล. สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2554.
- บุษกร สำโรงทอง และคณะ. รายงานการวิจัยวัฒนธรรมในดนตรีไทย: ภาคตะวันออก.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ,
2551.
- พงษ์นรินทร์ ไสผ่อง. ท่องเที่ยวในภาคตะวันออก. ส่งเสริมความรู้แก่ครู - อาจารย์และประชาชนชุด
ที่ 5 ท่องไทย. สนามหลวง : อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย), 2542.
- พ่วง บุษรารัตน์. วรรณกรรมไทยบัวหลวงเรื่องหนังตะลุง. ได้รับพระราชทานรางวัลชั้นที่ 1
ประเภทร้อยแก้วของมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ ประจำปี 2540. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ
ธนาคารกรุงเทพ, 2542.

- พระครูวิมลโสมนันท์. เจ้าอาวาสวัดท่าโสมและเจ้าคณะตำบลท่าโสม ประธานศูนย์บูรณาการ
วัฒนธรรมไทยสายใยตำบลท่าโสม. สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2554.
- พระครูโฆษิตวิริยคุณ. เจ้าอาวาสวัดหนองเสม็ดและเจ้าคณะตำบลหนองโสน ที่ปรึกษาศูนย์บูรณาการ
วัฒนธรรมไทยสายใยตำบลท่าโสม. สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2553.
- พระครูพิศาลธรรมวาที. เจ้าอาวาสวัดบางปิดบนและเจ้าคณะอำเภอแหลมงอบ. สัมภาษณ์,
22 ธันวาคม 2553.
- พระอเนก บัวขาว. สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2553.
- พิจิต ชัยเสรี. สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2553.
- พูล จันทร์กถม. สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2554.
- เฟื่อง ใจเที่ยง. สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2553.
- เฟื่อง ใจเที่ยง. สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2553.
- เฟื่อง ใจเที่ยง. สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2553.
- เฟื่อง ใจเที่ยง. สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2554.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์,
2525.
- ราชบัณฑิตยสถาน. สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สหมิตรพรินติ้ง, 2544.
- เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนัก. คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยในคณะกรรมการ
เอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. วรรณกรรมประกอบการเล่น
หนังตะลุง. จำนวน 2,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ปรกาศพริก, 2533.
- วินัย จันทร์งาม. สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2554.
- วิเชียร มนัสสนิท. สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2554.
- สายหยุด นิยมสินธุ์. สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2554.
- สุบิน สำนักานเก่า. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้. เล่ม 17. เนื่องในงานพระราชพิธีมหามงคล
เฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2554. สยามเพรส แมเนจเม้นท์ : มูลนิธิ
สารานุกรมวัฒนธรรมไทย, ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด. รำสวดมรดกทางภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงของจังหวัด
ตราด. กระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2548.
- โสน นุดสมบัติ. สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2553.
- โสน นุดสมบัติ. สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2553.

อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล. ตามรอยเสด็จฯ เกาะช้างจังหวัดตราด. โครงการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เฉลิม
ระเกียรติ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับองค์การบริหาร
การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.), 2548.

อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล. ตะลุงเมืองตราด. บรรณารักษ์จากวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนวัดท่าโสม
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด, 2547.

อุดม หนูทอง. เชิดชูเกียรตินายอิม จันทร์ชุม. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
ร่วมกับศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุงและศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้.
กองส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
กรุงเทพมหานคร, 2527.

อำไพ สายสังข์. สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2553.

อำไพ สายสังข์. สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2553.

อำไพ สายสังข์. สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2553.

อำไพ สายสังข์. สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2553.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทหนังตะลุงเรื่องสะอึ่งทอง

คณะรักษ์ตะลุง ตำบลหนองโสน อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

มีเมืองหลวงอยู่เมืองหนึ่ง เมืองนี้ชื่อเมืองสิงหนคร เจ้าเมืองนี้มีนามว่า สิงหะราชราชา มีบุตรชายชื่อ สิงหลกุมาร อายุ 18 ปีบริบูรณ์ มีธิดาชื่อ คันธมาลา อายุ 16 ปี ส่วนมเหสีสิ้นพระชนม์ไปหลายปีแล้ว

สิงหะราชมีความคิดฉลาดและไม่ประมาทว่า ถ้าเขาสิ้นพระชนม์ไปแล้วใครจะเป็นผู้สืบกษัตริย์ครองนครต่อไป คิดแล้วไม่มีใครนอกจากสิงหลกุมารเท่านั้น ท้าวจึงเรียกสิงหลขึ้นเฝ้า และถามไถ่ได้ความว่าบิดาจะขอร้อง ๆ หนึ่งชื่อสาวสะอึ่งทอง สะอึ่งทองเป็นหญิงที่มีรูปร่างหน้าตา สวยงามมาก เป็นบุตรบุญธรรมของตาพาน ซึ่งปลูกกระท่อมอยู่กลางป่า ตาพานขอมมาเลี้ยงตั้งแต่เยาว์วัยเมื่ออายุ 3 - 4 ปี จนปัจจุบันอายุ 16 ปีบริบูรณ์ สะอึ่งทองมีอาชาม้าคู่ใจตัวหนึ่งชื่อ ทองขาว เป็นม้าแสนรู้ แต่พูดไม่ได้ แต่รู้ทุกเรื่องที่เกิดขึ้น และสะอึ่งทองเองก็รู้เรื่องของอาชาที่แสดงออกมาทุกเรื่องเช่นเดียวกัน

พอสิงหลกุมารได้ยินบิดาเอ่ยชื่อว่าจะสู่ขอสาวสะอึ่งทองลูกตาพานเท่านั้นเองสิงหลแทบเกือบล้มตัว สติและสัมปชัญญะสับสนไปหมดเพราะเหตุที่ว่า สาวสะอึ่งทองนางนี้ สิงหลกุมารเคยเจอเจอมาแล้วและคิดว่าถ้ามีโอกาสจะให้เสด็จบิดาไปสู่ขอ เมื่อสิงหะราชราชาปรึกษาบุตรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระจึงแต่งสาร เพื่อจะให้อำมาตรนำไปให้ตาพาน

ใจความสำคัญในสารพอสรุปได้ว่า ถ้าตาพานตกลงปองใจยกให้จะเรียกสินสอดทองหมั้นเท่าไรไม่เกี่ยงจะจัดหามาให้ แต่ถ้าไม่ยอมยกลูกสาวให้จะกริพลเข้าล้อมและเผากระท่อม พร้อมฆ่าให้หมด แล้วส่งให้อำมาตรนำสารไป พออำมาตรมาถึงกระท่อมพบตาพานพอดี ถามไถ่พอรู้ความ ก็รับสารจากอำมาตรแกะอ่านดู จึงบอกกับอำมาตรให้รอสักชั่วครู่ ปรึกษาลูกสาวก่อนแล้วจะให้คำตอบ

ตาพานจึงเรียก สะอึ่งทองออกมาเพื่อปรึกษา เมื่อสะอึ่งทองได้ฟังคำบอกจากพ่อพานและหยิบสารอ่านดู พออ่านสารจบสะอึ่งทองก็ร้องไห้จนน้ำตาไม่มีจะไหล ตาพานเฝ้าปลอบโยน จนสะอึ่งทองมีสติ ผันใจพูดกับพ่อพานว่า ที่พ่อได้ทูลถนอมเลี้ยงดูมาจนเติบโตใหญ่ แม้ว่าเขาจะเป็นกุมภกรรมหรือขุนมารก็ตาม ลูกจะสู้แม่หวานก็จะอมถึงจะขึ้นขมลูกจะขอกลิ้นผีพันท เพื่อเอาชีวิตของคุณพ่อและทุก ๆ คนให้อยู่รอดและปลอดภัย แล้วสะอึ่งทองก็บอกกับพ่อพานว่า คุณพ่อจงตอบสารกลับไป ทูลให้พระราชาสิงหะราชทรงทราบ ว่า สะอึ่งทองขอรับหมั้น และจะเข้าพิธีมงคลสมรส ขอให้พระราชโอรสเตรียมยกขันหมากมา

นับแต่วันนี้เป็นต้นไป โดยไม่เกินสามวัน เมื่อตาพานได้ฟังคำจากสะอึ่งทองลูกพุดจบ ถึงกับน้ำตานอง สงสารลูกสาวที่ยังมีน้ำใจรู้คุณ แสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทิตา ที่ไม่ลืมบุญคุณพ่อ - แม่ ตาพานจึงบอกสอึ่งทองลูกสาว ให้เข้าไปพักผ่อนในกระท่อม แล้วตาพานก็ตอบสารกลับไปทูลให้พระราชาทรงทราบ โดยให้อำมาตราชื่อค้อยอยู่แล้วนำสารขึ้นทูลกษัตริย์สิงหาราช โดยเร็ว เมื่ออำมาตย์รับสารแล้วก็ไม่นิ่งอยู่ซ้ำ รีบนำสารขึ้นเฝ้าจอมราชาทันที พอมาถึงปราสาทราชบัลลังก์ น้อมเกล้าเข้าไปถวายทันที เมื่อพระราชาสิงหาราชรับสารมากลืออ่านดูรู้ใจความและความหมายว่า ตาพานไม่ขัดหฤทัย ลูกสาวยอมเข้าสู่ประตูวิหาห์และจะไม่กะโม้โก่งเรื่องสินสอดและทองหมั้นแล้วแต่พระราชจะเห็นสมควร

พระราชาทรงพอพระทัยเสียยิ่งนัก จึงดำรัสตรัสสั่งอำมาตย์ให้เข้าไปยังวังใน บอกกับสาวสนมกำนัลใน ให้ตระเตรียมขันหมาก ขันพยุ เงินหนึ่งพันตำลึง ทองร้อยกระสาป พรหมหาบและคอนให้เสร็จภายในสามวัน แล้วจะยกไปยังกระท่อมไพร เมื่ออำมาตย์รับคำจากเหนือหัวก็รีบมุ่งหน้าเข้าวังใน บอกกับสาวสนมกรรมใน พอถึงขณะนั้นแม่ช้อยกับแม่แ่มช้อยอยู่โรงครัว อำมาตย์จึงเล่าเรื่องต่างๆให้ฟังตามที่พระราชดำรัสสั่งมา ช้อย - แ่มช้อยทั้งสองต่างก็ตั้งใจช่วยกันตระเตรียมเป็นการใหญ่ พร้อมเจ้าพนักงานในกรมทุกคนต้องเสร็จภายในสามวัน ตามพระราชดำรัสของเหนือหัว

กล่าวสาวเจ้าสะอึ่งทองนับแต่วันนั้นมา กินไม่ได้นอนไม่หลับ ยามราตรีแห่งคำกีนบรรยากาศเงียบสงัด นางนึกถึงเจ้าทองขาว มีแสนรู้เอาชนะใจ สาวเจ้าจึงค่อยๆเข้าไปยังคอกม้าที่พักของเจ้าทองขาว โดยไม่ให้ใครรู้สึกรู้เห็น พอมาถึงเจ้าทองขาวก็เดินกววนเวียนไปเวียนมาโดยไม่สนใจว่าจะมีใครมาหรือไม่ สะอึ่งทองเห็นเข้าก็นึกแปลกใจมากทุกครั้งที่มาหาเจ้าทองขาวก็จะแสดงความดีใจ พักหน้าสั่งจุก และสะบัดหาง นี่เป็นเหตุใจทองขาวไม่สนใจเขาเลย สะอึ่งทองจึงเอื้อมมือจับผมจุกแล้วเอ่ยปากเรียก “ทองขาวจ๋า” จบคำเรียกเท่านั้นเองน้ำตาเจ้าทองขาวก็ไหลออกจากเบ้าตาทั้งสองข้าง อย่างเห็นได้ชัด สะอึ่งทองจึงนำผ้าชิ้นเล็กที่ถือติดมือมาช่วยซับน้ำตาให้เจ้าทองขาวจนเบ้าตาแห้ง แล้วก็แข็งใจฝืนใจถามขึ้นมาอีกครั้งว่า “ทองขาวร้องให้ทำไมหรือจ๊ะ” สะอึ่งทองถามต่างๆที่รู้ว่าทองขาวน้ำตาต่างๆด้วยเหตุอันใด เมื่อทองขาวถูกถามครั้งที่สอง เจ้าทองขาวอยากจะพูดหรือตะโกนออกมาดังๆเพื่อให้สะอึ่งทองรู้ว่า ไม่พอใจที่สะอึ่งทองรับปากจะเข้าพิธีมงคลสมรสกับขุนมารหรือกุมพันธ์ที่เป็นพวกยักษ์สาพญามาร แล้วเจ้าทองขาวก็เงยหน้าสะบัดหาง ยกเท้าทั้งสี่เข้าไปย่ำมา 3-4 ครั้ง สอึ่งทองรู้ชัดเลยว่าเจ้าทองขาวไม่พอใจ และยังแสดงเตือนสะอึ่งทองให้รีบหนีไปก่อนที่จะถึงวันขันหมากจัดยกมา

สะอึ่งทองเลยตัดสินใจที่จะหนีตามที่เจ้าทองขาวแสดงอาการให้รู้ แต่จะไปในลักษณะเช่นนี้คงไม่ได้ เพราะไปในสภาพสตรีเกรงว่าภัยรอบด้าน จึงไปเปลี่ยนเสื้อผ้าและเอาของพ่อมาสวม

ใส่แทน พอเสร็จเรียบร้อยก็เดินมาหาเจ้าทองขาว เจ้าทองขาวจึงย่อตัวต่ำเพื่อให้สะอื้นทองขึ้นจี๋หลังง่าย ๆ และทองขาวก็ค่อย ๆ สาวเท้าก้าวออกจากเขตกระท่อมไพร มุ่งตรงยังเนินเขาถ้ำนาไพรและคิดไว้ก่อนล่วงหน้าแล้วว่าหวังไปตายเอาดาบหน้า ถ้าองค์เทพเทวาไม่ช่วย แล้วเข้าป่าไปโดยไม่มีจุดหมายหรือปลายทาง

กล่าวคุณตา - คุณยาย สองวันผ่านไป คิดจะไปให้กำลังใจและจะเตรียมชุดวิวาห์ในวันแต่ง จึงมุ่งหน้าเข้าไปกระท่อมใน พอไปถึงก็ตกใจ เพราะเหตุที่ว่าอาชาเจ้าทองขาวและสะอื้นทองไม่อยู่ แคมถอดเสื้อผ้าชุดที่แต่งประจำกองไว้หน้าบันไดกระท่อม รู้ซึ้งว่าสะอื้นทองหนีโดยนำเจ้าทองขาวไปเป็นเพื่อน ตา - ยายปรึกษากันหาทางแก้ไข เพราะวันรุ่งพรุ่งนี้ขันหมากของเจ้าเมืองสิงหาราชจัดยกมาตามกำหนด เกรงว่า สัญญาที่ทำกันไว้จะเกิดเรื่องใหญ่โต ตา - ยายปรึกษากันเสร็จจึงเข้าพักในกระท่อมต่อไป

กล่าวสร้อยทอง (พี่สาวสะอื้นทองจากกันเมื่ออายุ 3 - 4 ขวบปี) อยู่กับแม่ภายในถ้ำลับแล ทุกวันทุกเวลาที่ผ่านมายุ 16 ปีบริบูรณ์ คิดถึงแต่น้องสาวสะอื้นทอง มีอาชาคู่ใจเช่นเดียวกับน้องชื่อ เจ้าทองแดงเฝ้าถามแต่คุณแม่ว่า สะอื้นทองน้องสาวอยู่ที่ไหน อยู่กับใคร ไกลหรือใกล้ แม่ก็พยายามพูดจาบ่ายเบี่ยงไปต่าง ๆ นา ๆ เกรงว่าถ้าบอกความจริงและถ้ารู้ที่อยู่ของน้องสาวสร้อยทองต้องไปหาน้องแน่นอน เพราะต้องข้ามถิ่นฐานระยะทางไกลมาก เกรงว่าจะเกิดอันตรายเพราะเป็นสตรี จึงปกปิดไม่บอกความจริง ในยามราตรีของค่ำคืนหนึ่ง สร้อยทองหลับสนิท จิตส่วนลึกตกพวังอันการที่ นึกและคิดอยู่เสมอ นั้น กลับกลายเป็นความฝัน ฝันว่า มีคนแก่หลังค่อมลงมาจากยอดเขามาบอกว่า ณ เวลานี้น้องสาวของเจ้ากำลังขับขี่อาชา มุ่งหน้าเข้าป่าใหญ่ หวังจะหาที่พักผ่อนและหลับนอน เพราะเดินทางมาหลายราตรีแล้ว ถ้าเองคิดจะติดตามน้อง แล้วละก็ให้รีบเดินทางไป แต่ต้องมุ่งหน้าไปยังทิศบูรพา จะมีต้นไม้ใหญ่จงสังเกตให้ดีมาแล้วจะพบกันแน่ ยายลาก่อนนะ สาวสร้อยทองตกใจตื่น เหลียวซ้ายแลขวา มองหาชายแก่หลังค่อมที่มาบอก เท่าไรก็ไม่มีความเสี่ยงมารับสร้อยทองจำคำที่ยายแก่บอกทุกคำพูด ว่าน้องสาวจะไปคอยอยู่ที่ต้นไม้ใหญ่ กลางป่าดงดิบให้สังเกตให้ดี เจอะเจอกันแน่ แล้วยายแก่ก็หายไป สร้อยทองคิดตัดสินใจแน่แน่ววันนี้ ต้องหนีแม่แน่นอน จะเขียนจดหมายบอกแม่และลาแม่ว่าแม่จำ ลูกมิได้คิดคดทรยศต่อแม่หรอกนะ เพราะความที่อยากพบเห็นน้องสาว ถ้าวันนี้หรือเวลานี้ไม่ได้ไป ลูกก็คงจะเป็นบ้าหรืออาจจะสิ้นลมปาม แม่จำแม่ไม่ต้องเป็นห่วงลูกดอกนะ ถ้าลูกไปพบน้องที่ไหนก็ตาม ลูกจะพาน้องกลับมาหาแม่ แต่ถ้าไปครั้งนี้ลูกตามหาน้องไม่พบ ลูกสร้อยทองจะกลายเป็นศพลูกก็ไม่ว่านะแม่จำลูกลาก่อน

แล้วนำจดหมายวางไว้บนหมอน สร้อยทองตรงไปยังคอกอาชา เปลี่ยนเครื่องแต่งกายโดยเอาชุดเสื้อผ้าออกแล้วสวมใส่ชุดของผู้ชาย เสร็จแล้วกระโดดขึ้นหลังเจ้าทองแดง มุ่งหน้าสู่ทิศบูรพาทันที (ระนาดตีเพลงม้าย่อง)

กล่าวสะอื้นทองบรรลุถึงกลางป่าใหญ่ เหลือบเห็นต้นไม้ใหญ่อยู่ตรงหน้า ดีใจมากจึงค่อย ๆ ี่เจ้าทองขาวแอบเข้าไปดู วิเคราะห์ต้นไม้โดยละเอียดลออว่ามีกิ่งก้านใบเป็นสาขา แลเป็นพุ่มไม้สว หน้าพักอาศัยหลับนอนสะอื้นทองจึงลงจากหลังอาษา แล้วพาเจ้าทองขาวไปยังร่มไม้พลางพูดบอก กับเจ้าทองขาวว่าทองขาวเราจะพักผ่อนกันตรงนี้ เพื่อเอากำลังเจ้าทองขาวก็รู้และเข้าใจความหมาย ทุกประการ สอื้นทองจึงเอนกายลงนอนโยเอาศีรษะหนุนรากไม้ต่างหมอน แล้วก็กลับไปในที่สุด ส่วนทองขาวหาได้หลับไม่ฝันหวังว่าอาจจะมีสิ่งสารพัดที่คร่ำครวญมาทำอันตรายจึงหลับไม่ลง แล้วเจ้าทองขาวก็ลงนอนเพื่อเฝ้าดูเหตุการณ์ต่อไปต่อไป ณ โคนต้นไม้ใหญ่นั้น อย่างเงียบสงัดต่อไป

กล่าวถึงองค์เทพไทเทวาบนสวรรค์ชั้นวิมาลย์ ให้เล่าร้อนไปถึงทิพอาสน์แล้วเหลือบพระ เนตรลงสู่พื้นพิภพมนุษย์โลกก็รู้ซัดว่าบัดนี้สองพี่น้องจะต้องได้พบกัน ถ้าหากได้ลงไปช่วย องค์เทพ ไทจึงได้ลงจากวิมาลย์สวรรค์ มุ่งสู่มนุษย์โลก พลังแปลงร่างเป็นยายแก่ แล้วเดินย่องเข้าไป สะอื้นทองและเจ้าทองเขากำลังหลับสนิท เพราะเหนื่อยต่อการเดินทาง แล้วยายแก่ก็เอ่ยขึ้น โดยจับตัว สะอื้นสั้นเล็กน้อย สะอื้นทองคนสวย ขยารู้ว่าเองนี่เป็นคนดี เป็นคนที่มีความกตัญญู กตเวทีต่อผู้มี พระคุณ นับแต่นี้ต่อไป เจ้าหมอเคราะห์หมคโศก และจาก โรคภัยทั้งปวง แต่ต้องจำคำยายบอกไว้ให้ คินะอย่าลืม ถ้าเองตื่นขึ้นมา พร้อมอาษา เจ้าอย่าเพิ่งสัจจรไปไหนนะ อยู่ที่โคนไม้ก่อนอีกไม่นาน เจ้าจะเจอเจอคนในฝัน สะอื้นทองจำไว้นะ แล้วเองจะมีเพื่อนคู่ใจในระหว่างการเดินทาง ยายลาก่อน นะจะคนสวย ทนไคนั้นสอื้นก็ตกใจผวาตื่น เหลือบซ้ายแลขวามองหายายแก่ หาเท่าใดหาอย่างไรก็ไม่พบเห็น ใครแม้สักคนยั้งนึกถึงว่าตัวเองหลับ แล้วฝันไป จำได้ทุกคุดของยาย จึงเข้าไปหาอาษา แล้วเล่าเรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้นให้ทองขาวฟัง เจ้าทองขาวแสดงอาการดีใจให้สะอื้นทองรู้ แล้วทั้งสอง ก็ขึ้นคอยเหตุการณ์ ได้ต้นไม้ต้นต่อไป

กล่าวสร้อยทองมีเจ้าทองแดง เป็นผู้นำพา เดินทางมาแสนไกล สร้อยทองมองเห็นต้นไม้ ใหญ่อยู่ตรงหน้า จึงชักบังเหียนอาษาแล้วค่อย ๆ ย่องเบาไป หยุดอาษาแล้วลงจากหลังอาษาลงมายืน อย่างสง่าผ่าเผยในร่างแปลง ปรีक्षाอาษาให้ขึ้นคอยก่อน ใจหนึ่งก็นึกถึงความฝัน ฝันว่ายายแก่หลัง ค่อมมาบอกว่าถ้าเจอต้นไม้ใหญ่ก็จะพบน้องสะอื้นทองทันที เหลือบไปมองมา สายตาทั้งคู่ก็พบภาพ เข้าอย่างจัง แต่เป็นภาพของผู้ชายรูปที่งาม มาก ๆ กับอาษาดัวหนึ่ง ภาพทั้งสองอยู่ในลักษณะของ อาการสงบเสงี่ยมสร้อยทองใจหายนึกว่าความฝันจะเป็นจริง กลับกลายเป็นผู้ชายไปจึงผิดหวังแล้ว สร้อยทองในร่างแปลงก็เอ่ยปากว่า สวัสดิเจ้าหนุ่มน้อยผู้น่ารัก สะอื้นทองในร่างแปลงพอได้ยินเสียง ก็ตกใจแล้วหันมามอง เอะ...เอะคะคะครับสวัสดิครับท่านเป็นใคร ด้วยความงวยง เพราะคำที่เรียก นั้นไม่เคยได้ยิน ไม่เคยผ่านหูเลยแล้วทั้งสองก็เจรจากันรู้เรื่อง ต่างคนก็ปกปิดความลับกันเอาไว้ แล้ว ตกกลางชวณคบหากันเป็นเพื่อน ถามไถ่อายุ เจ้าหนุ่มสร้อยอายุ 18 ปี แล้วเจ้าหนุ่มสะอื้นอายุ 16 ปี

ทั้งสองจึงให้คำพูดสั้น ๆ เรียกกันง่าย ๆ ว่า พี่ - น้อง ตามอายุ และแล้วทั้งสองก็พากันขึ้นหลังอาชา มุ่งหน้าออกเดินทางกันต่อไป (ระนาดตีเพลงม้าย่องผ่านหน้าจอคนละสองฉากแล้วเชิด) ทั้งสองต่าง สนุกสนานกับการขี่อาชา พอทั้งสองมีความคล่องมีประสบการณ์เยอะจึงไม่มีการสะทสะถ้านกับการที่อยู่บนหลังม้าต่างก็ชมวิหกกนกกาฝูงลิงค่างบ้างและชะนีในป่าดงพงไพร หรือในป่าระโห่ง ทั้งสองไม่ได้หวาดผวาท่อสรรพสัตว์ที่ร้ายในป่า ไพรพฤกษ์เมี้ยนจะมีฝูงมฤคหรือมฤคิวงค์คั่นหน้าเขา ทั้งสองลืมความกลัว และแล้วก็ควบอาชาวิ่งผ่านเลยไปโดยไม่หยุดยั้งเพราะมีเพื่อนคู่ใจในระหว่างวิถี

กล่าวพระราชาสิงหาราชครบกำหนดสามวันที่จะนำขบวนขึ้นหมากไปยังกระท่อมไพร เพื่อทำพิธีวิวาห์ให้กับเจ้าบัว สิงหลกุมาร และเจ้าสาวสะอึ่งทองคนสวย เมื่อขบวนขึ้นหมากพร้อมแล้ว พระราชาสั่งตั้งขบวนให้โห่ขึ้นสามคราเพื่อเอาฤกษ์เอาชัย แล้วขบวนขึ้นหมากก็ค่อย ๆ เคลื่อนเลื่อนกระชั้นใกล้เข้ามายังกระท่อมไพรพอขบวนขึ้นหมากมาถึงบริเวณกระท่อมพนักงานตั้งขบวนสั่งหยุดแล้วปรึกษากันว่า ทำไมภายในกระท่อมจึงเงียบ ไม่เห็นมีผู้คนขวกไขว่ไปมากันเลยแม้คนเดียว อำมาตย์นำขบวนจึงสั่งยังไม่ให้ขับเลื่อนขบวนยังไม่ให้ไปก่อน อำมาตย์จึงมุ่งหน้าเข้าไปในกระท่อมเจอพ่อพานซึ่งกำลังนั่งคิดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งสองต่างเจรจากันอย่างรู้เรื่อง อำมาตย์จึงนำความนี้เข้ากราบทูลให้พระราชาทรงทราบ เมื่อพระราชาทราบตามคำทูลของอำมาตย์เกิดโมโหโกรธาขึ้นมาทันทีลงจากราชรถทรงมุ่งตรงไปยังกระท่อมพอเห็นพ่อพานจึง เอ่ยปากชู้ตะคอกด้วยความโกรธ ตาพานเมื่อเจอปัญหาเช่นนี้จึงตั้งสติเพื่อเจรจาทูลให้พระราชาสิงหาราชทรงทราบว่า มิได้โกหกหรือหลอกลวงแต่อย่างใด และรับปากกับสิงหาราชาว่า จะติดตามลูกสาวกลับมาเข้าสู่ประตูวิวาห์ให้ได้ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันนี้เป็นต้นไปให้คำมั่นสัญญา ต่อราชาสิงหาราชาว่า ถ้านำลูกสาวกลับมาแต่ไม่ได้ภายในเจ็ดวัน พระราชาก็จะประหารใจจะเช่นฆ่าจะเผ่ากระท่อมหรืออย่างไร ก็ยอมทุกอย่าง เมื่อพระราชาก็ได้สดับรับฟังจากคำยืนยันยอมของผู้เป็นพ่อก็โอนอ่อนผ่อนตาม แล้วตั้งขบวนขึ้นหมากให้ยกขบวนกลับยังนครทันที

พ่อพานเมื่อเจอเหตุการณ์เช่นนี้ จึงบอกกับยายเมียรักว่า ให้ยายอยู่กระท่อมภายในไม่ไม่ถึงเจ็ดวันคงไม่นานเกินรอจะพาลูกสาวคนชื่อสะอึ่งทองกลับมาให้ได้ขอให้สัญญา ยายมีความเชื่อในความสามารถของตาอยู่แล้วประกอบกับความเกรงกลัวต่อสิงหาราชอยู่แล้วจึงตัดสินใจให้พี่พานออกตามหาลูกแล้วตาพานเตรียมอาวุธป้องกันตัวครบมือ คิดมุ่งหน้าไปตามเวรตามกรรมโดยมีจุดหมายอยู่ในใจ

หนุ่มสร้อยกับหนุ่มสะอึ่ง ขับขี่อาชาเปล็ดเปล็นในฉับพลันนั้นหูก็แว่วแผ่วยินเสียงเครื่องขยายเสียงเป็นเสียงเพลงลูกทุ่งดังอยู่ไกลมาก และหนุ่มสะอึ่งก็เหลือบสายตาไปยังชายป่าเห็นหลังคาอยู่ไร ๆ จึงบอกพี่หนุ่มสร้อยให้สังเกตดูว่าหลังคาที่เห็นนี้เป็นหลังคาบ้านหรือหลังคากุฏิเป็นวัดวา

อารามหรือโถง ทั้งสองจึงปรึกษาและชวนกับบังคับอาชาค่อยๆ ค่อยๆ มา ถึงหน้าอาศรมสถานจึงลงจากอาชานำอาชามาปมัดไว้ได้ร่มไม้ไผ่สัก ๓ นิ้วเอง แล้วชวนกันเข้าไปยังอาศรมพบพระอาจารย์นมัสการพระอาจารย์เสร็จเรียบร้อย พุคคุยกับพระอาจารย์พอรู้ได้ว่าชาวบ้านจัดงานฉลองพระบวชใหม่ 100 องค์ ครบรอบ 12 ปี ของการจัดตั้งอาศรมสถานเพื่อหารายได้สมทบทุนจะสร้างศาลาการเปรียญเพื่อเป็นที่บำเพ็ญกุศลของทายกทายิกาทั้งหลายต่อไป เมื่อพระอาจารย์กล่าวจบถึงการบวชพระ 100 องค์ หน่อมสอิ่งทองลืมหูลืมปากเอ่ยขึ้นว่า พระอาจารย์เจ้า มีการบวชชักรันบ้างหรือเปล่า--- ครับ นึกได้จึงพูดครึบออกมาได้ 1 คำ ทำให้หน่อมสร้อยเหลือบสายตาไปมองน้องนิกสงสัยขึ้นในใจ แล้วพระอาจารย์จึงเอ่ยขึ้นว่า อ้าวก็เป็นผู้ชายแล้วพูดถึงชิตาไมหละ หรือเข้ามีพีมีน้องเป็นผู้หญิงจะพามาบวชชิตาพราหมณ์ หน่อมสอิ่งก็เอ่ยขึ้นมาโดยเงิน ๆ ว่า เปล่าครับขอถามคุณ แล้วพระอาจารย์ก็แนะนำทั้งที่พักอาศัยและตัวบุคคลที่รับผิดชอบในอาศรม ว่ามีกุฏิว่างพักได้และอาหารการกินก็มี โรงทานจะกินหรือนอนไม่ต้องเสียเงิน ส่วนบุคคลก็มีลูกศิษย์หลายคนแต่มีเจ้าสังวาลเพชรเป็นหัวหน้าคอยให้ความร่วมมือ เป็นศิษย์คลังแต่พระอาจารย์ แต่เวลานี้รักความสงบสุขในบริเวณงาน ไม่มีเวลาเรียกมาทำความรู้จักกัน เดี่ยวพรุ่งนี้งานเลิกจึงค่อยจับมือทำความรู้จักกัน แล้วทั้งสองก็พากันไปกุฏิที่ว่าง บังเอิญกุฏิหลังนี้มีสองห้องจึงอยู่กันคนละห้องจะนุ่งผ้าหรือเปลี่ยนเสื้อผ้าก็ไม่ต้องกลัวว่าความลับจะเปิดเผยจึงอยู่อย่างสนิทสนม

คาพานก็บรรลุปริเวณอาศรม หูได้ยินเครื่องไฟเครื่องขยายเสียงดังนั้น คาพานก็เหลือบมองเห็นกุฏิ และเข้าไปยังกุฏิ ช่วงนี้พระอาจารย์กำลังคิดถึงงานที่จะเสร็จสิ้นในวันพรุ่งนี้ครบถ้วนถ้วน ก็เห็นโยมผู้ชายเดินเข้ามาทำทางเรียบร้อย แต่สะพานป็นขาวมา 1 กระบอ กอาจารย์นิกกลัว ๆ ว่าทำไมเข้าวัดเข้าวาต้องมีป็นติดตัวมาด้วย แต่พอเห็นเขานั่งคุกเข่าก้มลงกลางอาศรมจึงตั้งสติขึ้นมาได้ และเอ่ยขึ้นว่า เจริญพร โยม เจริญตามสบาย แล้วพระอาจารย์ และคาพานก็สนทนากันถึงเหตุการณ์ ที่คาพานต้องพลัดถิ่นฐานจากเมียจากกระท่อม ออกติดตามเที่ยวหาลูก อายุก็มากแล้ว เมื่อพระอาจารย์ถามถึงลูก ว่าเป็นหญิงหรือชาย เพราะถ้าเป็นชายจะได้เรียกเจ้าสองคนนั้นออกมาให้เขาคูตัว เพื่อบังเอิญ เป็นสองคนนี้ก็จะได้รับกับไป คาพานบอกพระอาจารย์ว่าเป็นผู้หญิง ชื่อสอิ่งทองหน้าตาน่ารักมากเมื่อหน่อมสอิ่งทองพักอยู่ในห้อง หูได้ยินเจรจากันดังขึ้นเรื่อย สอิ่งทองจำเสียงของคุณพ่อได้ จึงแอบเปิดประตูดูว่าใช่หรือไม่ พอเหลือบเห็นเท่านั้น ก็วิ่งตรงเข้ามากอดพ่อพาน แล้วร้องไห้สะอึกสะอื้นสร้างความเอะใจให้กับคาพาน และพระอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง แล้วเจ้าสอิ่งทองก็ข่มจิตข่มใจตั้งสติ พุดจาด้วยความเข้าใจให้คุณพ่อได้ฟังอย่างละเอียด แล้วแปลงกายสวมใส่เป็นสอิ่งสาวเข้าตามเดิมตาพวยจึงยอมเชื่อโดยไม่เคลือบแคลงและสงสัยเลยแม้แต่น้อย แล้วสอิ่งทอง ก็บอกกับพ่อพานว่า มากับเพื่อน ไปพบกัน โคนต้นไม้ใหญ่ แล้วก็รวมเดินทางมามีม้าคู่ใจ 1 เช่นเดียวกัน แล้วสอิ่งทองก็ไปเรียกหน่อมสร้อยให้ออกมา หน้าห้องพระอาจารย์ พอหน่อมสร้อย

ออกมาเห็นน้องสาวในร่างของหญิงรูปงามก็ผวาเข้ากอดน้องสาว แล้วร้องไห้จนน้ำตานองหน้า สะอื้น
 ทองก็ตกใจ เพราะถูกผู้ชายกอดและชนหน้าจูบซ้ายจูบขวาสร้างความงงงวย ให้กับพ่อพานอย่างยิ่ง
 เพราะไม่นึกว่าลูกสาวจะมามีผิวเรียวนัก และในเวลาเดียวกันนั้นหนุ่มสร้อยทองก็ตัดสินใจถอด
 เสื้อผ้า ของผู้ชายที่สวมใส่ออกมาทันที ร่างกลับกลายเป็นสาวสร้อยทองคนสวยเหมือนเดิมแล้ว
 เจรจากันเป็นที่เรียบร้อยแล้วพระอาจารย์ยังให้ของวิเศษเรียกว่า “ลูกแก้วกายสิทธิ์” เพื่อปรางเหล่า
 อันทพาลพวกยักษ์ พวกมารที่คิดคดทรยศแล้วทั้ง 3 พ่อพาน สร้อยทองและสะอื้นทอง พร้อยอาชาม้า
 คู่ใจ กับยังกระท่อมไพร่ทันที

ลูกแก้วกายสิทธิ์ที่พระอาจารย์มอบให้มานั้นประโยชน์ในการใช้ เมื่อมีการต่อสู้ กับใครก็ตาม
 ยกเว้นผู้มีพระคุณทุกคนทุกระดับชั้น แต่ถ้าเป็นคนชั่วช้าสาละเว คณพาล คนอกตัญญู หลบหลู่คุณ
 คน ไม่มีความเมตตาปราณีต่อมนุษย์หรือสัตว์โลกจงใช้ลูกแก้วกายสิทธิ์นี้ ก่อนจะใช้หรือก่อนจะ
 ขว้างไปที่ ศัตรูให้นึกถึงพระอาจารย์ยังอาศรมนี้ แล้วลูกแก้วจะกลายเป็นมนุษย์กายสิทธิ์ขึ้นมาทันที
 ใครฆ่าไม่ตายล่องหนกำบังกายได้

เมื่อทั้งสามกลับถึงกระท่อม พ่อพานรีบทำหนังสือเพื่อเพชรทูลให้พระราชารับทราบ
 ทัน นับจากวันที่ดาพานได้รับปากกับจอมกษัตริย์สิงหราชนับเป็นเวลาอย่างเข้าวันที่สองไม่ถึงเจ็ดวัน
 ใจความในจดหมายพอสรุปได้ว่า ข้าแต่องค์พระราชายิ่งใหญ่ในพระนคร ข้าพระพุทธเจ้าดาพาน
 ในสถานะพ่อของสะอื้นทองบัดนี้ได้ติดตามลูกสาวกลับถึงกระท่อมด้วยความเรียบร้อยแล้วเมื่อ
 เห็นหัวทราบบรายละเอียดจากจดหมายนี้แล้วเชิญเสด็จพระองค์ ยกพหลพลไกร ออกไปสู่สนามรบ
 อันกว้างใหญ่ไพศาล เมื่อไปถึงสนามชัยแล้วให้กองทัพของพระองค์ โห้ขึ้นสามลาเพื่อเอาไชโย
 ความพ่ายแพ้ของท่านในครั้งนี้ เมื่อสิงหราชอ่านจบฉีกจดหมายโยนลงตะกร้า แล้วกระทืบพระบาท
 ตวาดลั่น ตะโกนเรียกโมฆธรรเข้าเฝ้าทันทีและกำชับสั่งให้ขึ้นไปบนหอคอยลั่นกลองชัยขึ้นสามทีให้
 เตรียมพหลโยธินออกไปสะพานชัย และให้นำโดยสิงหลกุมารเป็นแม่ราตราทัพกำกับพลทั้งหมด

เมื่อแม่ทัพสิงหลได้รับอาญาสิทธิจากองค์บิดาก็มีรอช้า ควบคุมพหลพลโยธาตรง ไปยัง
 สะพานชัยทันที พอมาถึงสั่งตั้งเป็นค่ายรายล้อมออกเรียงรับ แล้วปักธงสำคัญทุกหมวดทุกกอง เสร็จ
 แล้วหัวหน้าหมู่โยธาให้ขึ้นสามลาเพื่อเอาฤกษ์เอาชัย เสียงสนั่นลั่นป้าเขาลำเนาไพร

เสียงโห้ดังขึ้นจากกองทัพของเจ้าชายสิงหลกุมาร แผ่ซ่าน ไปถึงซุ้มขอบหล้าฟ้าดิน
 สะเทือนถึงกระท่อมตายาย ตากับยายตกใจตื่นลุกขึ้นปลุกลูกสาวทั้งสอง ให้อาบน้ำชำระร่างกายให้
 หอมจืดสดใสประดุจตั้งใจเพียงอยู่ในร่างกายอันบริสุทธิ์ แล้วตากับยายก็ไปอาบน้ำให้อาชาและ
 ชโลมด้วยกระแจะจันทร์ หอมฟุ้งจรุงใจจรจายไปทั่วสารทิศพร้อมเสร็จทั้งม้าทั้งคน พ่อพานมอบ
 ลูกแก้วกายสิทธิ์ให้กับสร้อยทองผู้ที่เป็นคนทำหน้าที่ขยับยั้งกองทัพพวกยักษ์ แล้วทั้งสองพี่น้องขึ้น
 หลังอาชา อย่างสง่าผ่าเผยแล้วมุ่งตรงยังสนามรบทันที เมื่อทัพทั้งสองประจันหน้ากันสร้างความ

กระหืดกระหอยให้กับกองทัพยักษ์เป็นอย่างมากเพราะสร้อยทองกับสะอั้งทองเป็นสตรีที่น่ารักทั้ง ใบหน้าและรูปโฉมโฉมโนมพันธุ์ เจ้าชายสิงหลกุมาร พุดจาเขี่ยหันเปรียบเปรยอย่างเสียดายพุดจาเขี่ยบ คายว่าถ้าจับสองคนได้จะให้บรรดาทหารทั้งกองทัพลงแขกให้หมดทุกคนแล้วจับเสียบประจานไว้ในสนามรบให้เป็นเหยื่อแก่แร้งกาต่อไป

เมื่อสร้อยทองได้ยินเช่นนั้นก็พุดตอบกุมมาร ผู้เป็นแม่ทัพไปว่า ท่านสิงหลผู้เป็นนายกอง นอกจากท่านจะได้รับแต่งตั้ง จากเหนือหัวให้เป็นใหญ่เป็นโตในกองทัพแล้ว ท่านยังเป็นเชื้อพระวงศ์ จักริในนามของโอรสจอมกษัตริย์ครองนครสิงหนคร และในอีกไม่ช้าไม่นานถ้าหากบิดาของท่าน ลิ่นพระชนม์ลงแน่นอนอนที่สุด ท่านจะต้องได้รับพระบรมราชองค์การ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ ขึ้นครองราชย์ ท่านก็จะได้ขึ้นเถลิงสิริราชสมบัติครองแผ่นดินสืบกษัตริย์ต่อไป แต่ท่านสิงหลกุมาร ท่านเอ๋ย เราเพียงเห็นสสารรูปของท่านแล้วมันมีคู่ควรกับน้องสาวของเราเลย และชาติตระกูลก็เป็น พวกยักษ์พวกพญามารแล้วยิ่งได้ยินคำเจรจาของท่านอีกโสดหนึ่งแล้วเช่นนี้ สร้อยทองเกรงว่าจะไป ได้กลับไปเจรจากับคุณพ่อและน้องสาวดอกกระมังเจ้าสิงหลท่าน จบคำพุดของสร้อยทองสิงหล โมโห โกรธมากกระ โดดจากรถทรงสั่งทหารลุย ถ้าจับเป็นไม่ได้ให้จับตายใส่รถทรง แล้วสงครามก็ เกิดขึ้นประจัญบาน สร้อยทองพอได้โอกาสจึงนึกถึงพระอาจารย์ที่อยู่ฝั่งอาศรมสถาน แล้วขว้าง ลูกแก้วทันที ในทันใดนั้นลูกแก้วกลับกายเป็นหุ่นมนุษย์กายสิทธิ์ทันที เห็นแต่พวกทหารยักษ์ล้ม ตายกลาดเกลื่อนจนเหลือน้อยที่สุด เจ้าสิงหลทนดูไม่ได้เข้าช่วยกองทัพ มุ่งตรงไปยังสองสาวพี่น้อง แต่เข้าไม่ติด เอนหน้าเอนหลังล้มลุกคลุกคลานทนไม่ได้ แหวกกองทัพหนีไปได้ แล้วโยธาทัพก็แตก ขอมพ่ายแพ้ สร้อยทอง สะอั้งทองเรียกลูกแก้วกายสิทธิ์กลับคืนแล้วขึ้นอาชากลับกระท่อมด้วยความ สวัสดิภาพ สร้างความพึงพอใจให้กับคุณตาคุณยายและบุคคลที่อยู่ในละแวกนั้นพร้อมจัดงาน สมโภช ฉลองให้กับความสำเร็จรวมเจ็ดวันเจ็ดคืน

(แผนกการกุศล) 1. ทำบุญตักบาตร 2. ปิดทองหลังพระ 3. ทอดผ้าป่าสามัคคี

(แผนกมหรสพ) 1. หนึ่งตลกสี่คณะเล่นพร้อมกันทุกคืน 2. รำวงย้อนยุค

จบเรื่องสะอั้งทองตอนที่ 1

ครูเฟื่อง ใจเที่ยง ได้ประพันธ์บทหนึ่งตระกูลเรื่องสะอั้งทองให้กับผู้วิจัย และได้มอบให้กับผู้วิจัย เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2553

โน้ตเพลงไทยที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงหนังตะลุงคณะครูอำเภอ สายสังข์ จังหวัดตราด

เพลงศึกบางระจัน

----	---ฟ	---ด	--คค	---ท	-ล-ท	-ล-ฟ	-ม-ฟ
----	---ฟ	--ฟฟ	-ฟ-ค	---ล	---ท	-ค-ล	-ฟ-ค
----	---ฟ	----	-ม-ฟ	----	-ม-ฟ	-ม-ค	-ท-ค
----	-ล-ท	--ลท	-ค-ฟ	---ล	---ท	-ค-ค	-ม-ฟ
----	---ฟ	----	-ฟฟฟ	----	-ช-ฟ	-ม-ค	-ท-ค
----	---ท	----	-ค-ท	----	-ค-ท	-ล-ฟ	-ม-ฟ
---ฟ	--ฟฟ	----	-ช-ฟ	-ม-ค	-ท-ค	----	-ม-ฟ
-ฟ-ล	-ท-ค	---ล	---ท	-ค-ล	-ช-ฟ	----	----
---ฟ	---ฟ	----	----	-ม-ค	-ม-ฟ	----	----
---ล	---ฟ	---ฟ	--ฟค	---ค	--คท	-ล-ฟ	----
---ฟ	---ฟ	----	-ช-ฟ	-ม-ค	-ท-ค	----	-ม-ค
-ม-ค	-ท-ล	---ล	---ท	-ค-ค	-ม-ฟ	----	----

เพลงรักริงโง

----	---ฟ	-ฟคฟ	-ล-ฟ	---ร	---ค	-ร-ล	-ค-ร
----	---ร	---ล	---ช	---ช	ฟรฟช	----	----
-ล-ช	-ฟ-ร	---ฟ	-ร-ค	---ล	-ล-ร	---ค	-ร-ล
-ลลช	-ล-ฟ	----	----				

บรรเลง 4 เที้ยว

เพลงน้ำตาจำโท

----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ฟ-ช	-ท-ค	-ร-ฟ
----	-ร-ฟ	-ร-ค	-ท-ค	----	-ช-ท	-ช-ฟ	-ร-ช
----	----	-ฟ-ช	-ท-ร	----	-ฟ-ช	-ท-ช	-ฟ-ร
----	-ฟ-ช	-ท-ฟ	-ช-ร	-ฟ-ค	-ฟ-ร	-ค-ท	-ช-ค
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ฟ-ช	-ท-ค	-ร-ฟ
----	-ร-ฟ	-ร-ค	-ท-ค	----	-ช-ท	-ช-ฟ	-ร-ช
----	----	-ฟ-ช	-ท-ร	----	-ฟ-ช	-ท-ช	-ฟ-ร

----	-ฟ-ช	-ท-ฟ	-ช-ร	-ฟ-ค	-ฟ-ร	-ค-ท	-ช-ท
----	----	----	---ค	----	-ฟ-ร	-ค-ร	-ช-ท
----	-ร-ฟ	-ช-ฟ	-ช-ท	----	-ค-ท	-ล-ช	-ฟ-ร
----	----	-ค-ร	-ฟ-ช	---ช	-ท-ค	-ร-ท	-ฟ-ช
----	-ท-ค	-ฟ-ร	-ท-ช	-ร-ค	-ฟ-ร	-ค-ท	-ช-ค
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ฟ-ช	-ท-ค	-ร-ฟ
----	-ร-ฟ	-ร-ค	-ท-ค	----	-ช-ท	-ช-ฟ	-ร-ช
----	----	-ฟ-ช	-ท-ร	----	-ฟ-ช	-ท-ช	-ฟ-ร
----	-ฟ-ช	-ท-ฟ	-ช-ร	-ฟ-ค	-ฟ-ร	-ค-ท	-ช-ค
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ฟ-ช	-ท-ค	-ร-ฟ
----	-ร-ฟ	-ร-ค	-ท-ค	----	-ช-ท	-ช-ฟ	-ร-ช
----	----	-ฟ-ช	-ท-ร	----	-ฟ-ช	-ท-ช	-ฟ-ร
----	-ฟ-ช	-ท-ฟ	-ช-ร	-ฟ-ค	-ฟ-ร	-ค-ท	-ช-ค
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ฟ-ช	-ท-ค	-ร-ฟ
----	-ร-ฟ	-ร-ค	-ท-ค	----	-ช-ท	-ช-ฟ	-ร-ช
----	----	-ฟ-ช	-ท-ร	----	-ฟ-ช	-ท-ช	-ฟ-ร
----	-ฟ-ช	-ท-ฟ	-ช-ร	-ฟ-ค	-ฟ-ร	-ค-ท	-ช-ค
----	----	-ฟ-ร	-ฟ-ช	----	-ฟ-ช	-ท-ค	-ร-ฟ
----	-ร-ฟ	-ร-ค	-ท-ค	----	-ช-ท	-ช-ฟ	-ร-ช
----	----	-ฟ-ช	-ท-ร	----	-ฟ-ช	-ท-ช	-ฟ-ร
----	-ฟ-ช	-ท-ฟ	-ช-ร	-ฟ-ค	-ฟ-ร	-ค-ท	-ช-ท

เพลงหนาวจะตายอยู่แล้ว

----	----	----	---ช	----	-ค-ท	---ค	---ช
----	----	---ฟ	---ร	---ค	-ท-ค	---ร	---ช
----	----	---ช	---ค	----	--ทช	---ค	---ท
---ช	---ท	---ค	---ร	----	---ฟ	-ช-ล	---ช

บรรณเลข 4 เทียว

เพลงรักพิลึก

--- ฟ	-- ฟฟ	- ชฟร	- ฟ --	- ด - ล	- ช - ฟ	--- ช	ลฟชล
--- ช	ลฟชล	--- ค	- ร - ฟ	----	- รฟช	- ลคช	- ฟ - ร
--- ช	ลชฟร	--- ค	ลรคค	--- ฟ	- ช - ล	- รคค	- ช - ฟ
- ล - ค	- ร - ฟ	ชลชฟ	- ม - ร				

บรรเลง 3 เที้ยว

เพลงสามสิบยังแจ๋ว

----	----	ฟรฟท	- ล - ช	- ค - ท	- ล - ช	- ชลช	- ฟ - ร
----	----	- รคร	- ค - ท	----	- ค - ฟ	-- ชล	- ท - ค
----	----	ฟรฟท	- ล - ช	- ค - ท	- ล - ช	- ชลช	- ฟ - ร
----	----	- รคร	- ค - ท	----	- ค - ฟ	-- ชล	- ช - ท
----	----	- ฟ - ร	-- ทช	-- ฟร	- ฟ - ช	-- ฟท	- ค - ร
----	----	- ฟ - ช	-- ทค	----	--- ฟ	-- รค	- ท - ช
----	----	ฟรฟท	- ล - ช	- ค - ท	- ล - ช	- ชลช	- ฟ - ร
----	----	- รคร	- ค - ท	----	- ค - ฟ	-- ชล	- ช - ท

เพลงจำใจจาก

----	- ชลท	- รท -	ลชฟช	----	ลชฟช	- ฟชท	- ค - ร
----	- ครฟ	- ทรด	- ทลช	-- รช	ลท --	รทลช	ลทชล

บรรเลง 7 เที้ยว และเที้ยวสุดท้ายเปลี่ยนเป็น

----	- ชลท	- รท -	ลชฟช	----	ลชฟช	- ฟชท	- ค - ร
----	- ครฟ	- ทรด	- ทลช	-- รช	ลท --	รทลช	ลชฟช

เพลงนัดพบหน้าอำเภอ

----	- ช - ล	-- ชล	- ท - ค	-- ชช	- ค - ท	- ล - ช	- ฟ - ช
----	- ช - ล	-- ชล	- ท - ค	-- ชช	- ค - ท	- ล - ช	- ฟ - ช
----	- ฟฟฟ	- ท - ช	- ฟ - ม	----	- ฟมฟ	- ท - ช	- ฟ - ม
-- ชฟ	- ช - ล	- ค - ล	คฟ - ช	----	- ฟฟฟ	- ท - ช	- ฟ - ม
----	- ฟมฟ	- ท - ช	- ฟ - ม	-- ชค	- ช - ล	ชคชล	- ช - ช

บรรเลง 3 เที้ยว

ภาคผนวก ข

ประวัติครูอำเภอ สายสังข์

ครูอำเภอ สายสังข์ อายุ 65 ปี เกิดเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2489 ที่อยู่บ้านเลขที่ 111 หมู่ 9 ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เป็นบุตรของนายสุน สายสังข์ และนางพิมพ์ สายสังข์ มีพี่น้องทั้งสิ้น 3 คน สมรสกับนางอาลัย สายสังข์ มีบุตร 2 คน ได้แก่

1. นายเกรียงไกร สายสังข์
2. นางนุชจรินทร์ จันทรมหา

ประวัติการศึกษา

สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดท่าโสม ตำบลท่าโสม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

ประวัติการทำงาน

ครูอำเภอ สายสังข์ ประกอบอาชีพเกษตรกรคือทำสวนยางและไร่สับปะรด และได้ทำหน้าที่สืบทอดศิลปวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดตราด เป็นบุคคลสำคัญในฐานะเป็นคณะกรรมการและผู้นำเผยแพร่ศิลปปะการแสดงหนังตะลุงตามโครงการของศูนย์บูรณาการทางวัฒนธรรมสายใยชุมชนท่าโสม ตั้งอยู่ที่วัดท่าโสม ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ด้วยคุณครูเป็นผู้ที่มีความช่างสังเกตและศึกษาทดลองถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรชาวสวนทุเรียนที่ประสบปัญหาโรคเชื้อรา จนสามารถค้นพบยารักษาต้นทุเรียนจนได้รับรางวัลเพชรน้ำหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นผู้ผลิตยาสมุนไพรจากหัวกลอยเพื่อรักษาโรคต่าง ๆ ด้วยความสามารถเฉพาะตัว

และมีพรสวรรค์ทางด้านศิลปะ นอกจากการเป็นนายหนังตะลุงแล้ว คุณครูยังเป็นมือกลองยาวที่หาตัวจับยาก นอกจากนี้ยังเป็นนักดนตรีไทยในวงมโหรีของหมู่บ้านในตำแหน่งมือซอด้วงประจำวงอีกด้วย

ประวัติด้านการแสดงหนังตะลุง

ครูอำเภอ สายสังข์ ได้รับฉายา “ราชาหนังตะลุง” จากชาวชุมชนบ้านท่าโสม เป็นที่รู้จักของผู้คนอย่างกว้างขวาง ด้วยความรู้ความสามารถได้รับเชิญให้ไปเป็นนายหนังร่วมแสดงกับคณะอื่น ๆ อยู่เป็นระยะ ๆ เช่น คณะของ ครูเปลื้อง สร้อยแสง บ้านอ่างกระปอง คณะของครูโสณ นุดสมบัติ ต่อมาได้ก่อตั้งคณะหนังตะลุงชื่อ “คณะท่าโสมอนุรักษ์มรดกไทย” โดยได้รับคำแนะนำจากพระครูวิมลโสมนันท์ เจ้าอาวาสวัดท่าโสม เจ้าคณะตำบลท่าโสม และได้ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของทางราชการเพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของหนังตะลุงจังหวัดตราด ทั้งด้านการแสดงและการเผยแพร่ในงานที่สำคัญ ๆ เช่น งานประจำปีของจังหวัดตราด งานศิลปวัฒนธรรมสี่สันทะวันออก ปัจจุบันยังคงทำหน้าที่สืบสานศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้อย่างแน่นแฟ้น

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	นางอภัสรา กงเผ่าพงษ์
วัน เดือน ปี เกิด	29 เมษายน 2516
ภูมิลำเนาเดิม	บ้านเลขที่ 115 หมู่ 1 บ้านหนองบอน ตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี 22140
ภูมิลำเนาปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 4/360 ถนนรักศักดิ์ชมูล ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000
การศึกษา	ระดับประถมศึกษา : โรงเรียนบ้านหนองบอน ระดับนาฏศิลป์ชั้นสูง : วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ระดับปริญญาตรี : ศึกษาศาสตรบัณฑิต (การแนะแนว) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ระดับปริญญาโท : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หน้าที่การงาน	รับราชการที่วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ปัจจุบันตำแหน่ง ครูวิทยฐานะชำนาญการ อันดับ คศ. 2

